

IBDIS | We know books
Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
FILIP, CORNELIU

Rusia și Ucraina : controverse istorice / Corneliu Filip. - București :
Evenimentul și Capital, 2024
ISBN 978-630-6572-14-4

94

Corneliu Filip

RUSIA
ȘI UCRAINA
CONTROVERSE
ISTORICE

București, 2024

Cuvânt de introducere	6
Prima parte - Controverse actuale dintre Federația Rusă și Ucraina privind Moștenirea Rusiei Kieviene medievale	8
Problemele originii și afirmării slavilor răsăriteni în historia antică și medievală.	15
Problemele contribuției scandinavilor la formarea popoarelor rușilor și creștinarea lor	19
Creștinarea oficială a rușilor	25
Domniile lui Vladimir cel Mare (980 – 1115) și a fiului său Iaroslav cel Înțelept (1115 – 1154) ca * Epocă de Aur * a Kievului.	35
O dizidență a Rusiei Kieviene ca moștenitoare = rusinii sau rutenii.	49
Partea a II-a - Rusia Kieveană, de la „Epoca de Aur“, la destrămarea și stăpânirea tătaro-mongolă.	56
Sub dominația Tătaro – Mongolă = Hoarda de Aur.	63
Statul rus vechi în cadrul Imperiului Mongol	68
Teritoriile Slavilor de Vest în Uniunea statală polono- lituaniană	75
Populația ucraineană sub stăpânirea Uniunii statale polono- lituaniană	80
Cazacii zaporojeni	86
Cazacii ucraineni	88
Cazacii și românii/moldovenii	89
Un moment de răscruce în evoluția ucrainenilor/ cazaci = împărțirea lor între polonezi și ruși	96
Ivan Mazepa – un contemporan al lui Bogdan Hmelnițki	108
Controverse privind moștenirea marelui scriitor Nicolae Gogol	112
Rusia Kieviană – rădăcină comună	115
Eroismul cazacilor la răscruce de Imperii	116
Ostatici în barbaria secolului al XX-lea	117
Partea a III-a - De la a II-a la a III-a Romă	120
Pretențiile ruse	121
Pretențiile otomane	122
Pretențiile bulgare	123
Pretențiile italiene	123
Dispute în timpul Primei Rome (Statul Papa, acum Vatican)	127
Controverse dintre Statul Papal și Patriarhul Constantinopolului prin *Donatio Constantini *	129
Creștinismul în a II-a Romă = Imperiul Bizantin	132
Creștinarea Europei de Apus și Răsărit și combaterea ereziilor în Primul Mileniu	134

Marea Schismă din 1054	139
Imperiul Latin din Constantinopol	144
Noi erezii carea u frământat pe crescincioși în Apus și Răsărit	148
O ultimă încercare de împărcare a Bisericilor și cucerirea Constantinopolului= a II a Romă de către Imperiul Otoman islamic	151
Situația Patriarhiei Ecumenice sub turcotație	158
Patriarhia ortodoxă greacă a Ierusalimului	164
Patriarhia Antiohiei și a Întregului Orient	165
Partea a IV-a - Moscova a III a Romă	172
Reforma liturgică promovată de Patriarhul Nikon și apariția Bisericii ruse de rit vechi	176
Rușii de rit vechi – evoluții și răspândire , Patriarhia lor de la Brăila	180
Reformele religioase din timpul lui Petru cel Mare (1672 – 1725) , primul Împărat al Imperiului Rus	184
Decreatul lui Petru cel Mare privind mănăstirile	186
Cauzele politicii anti bisericești și anti monahale . Caracterul lui Petru cel Mare	188
Atitudinea Patriarhului Rus față de puterea seculară	190
Afirmarea Imperiului Rus ca Mare Putere , accesul în Lăcașurile Sfinte de la Ierusalim și Betleem	193
Biserica Ortodoxă Rusă în perioadele Revoluției și a URSS	198
Biserica Rusă în Marele Război pentru Apărarea Patriei	203
Noul context al Bisericii Ortodoxe Ruse după destrămarea URSS , când cele naționale și-au cerut Autocefalia	207
Problemele Autocefaliei Bisericii Ortodoxe din Ucraina	209
Disputa bisericească din Ucraina are urmări globale	212
Starețului i s-a fixat o cătușă electronic la picior	216
Schismă în Ortodoxie	217
Biserică divizată	218
Africa se apropie de Biserica rusă	218
EPILOG	220
Manualele de istorie tipărite în septembrie 2023 la Moscova și Kiev cu controverse privind istoria comună	220
Manualele de istorie a Ucrainei	226
Lichidarea iobăgiei pentru majoritatea țăranilor ucraineni	230
Cum sunt prezentate în manual teritoriile din statul feudal Moldova, intrate în imperiile Rus și Habsburgic	231
Situația în Basarabia în secolul XIX	233
Perioada nouă – „Secolul Scurt“ – XX în istoria Ucrainei	236
Problemele colaboraționismului în anii celui de-al Doilea Război Mondial	240
Problemele statutului limbilor minorităților naționale din Ucraina	247

Prima parte

**Controverse actuale dintre
Ucraina și Federația Rusă
privind Moștenirea Rusiei
Kievene medievale**

După destrămarea Uniunii Sovietice sau URSS, s-au format state independente din cele 15 foste republici unionale. S-a încercat regruparea lor într-o nouă formulă geopolitică, numită C.S.I. = Comunitatea Statelor Independente.

Relațiile între unele foste republici sovietice s-au tensionat, de la conflictul din 1992 din Transnistria, intervenția din 2008 din Osetia de Sud – Georgia și din 2022, conflictul militar – războiul dintre Federația Rusă și Ucraina. Disputele dintre cele două popoare slave, cu multă istorie comună, s-au acutizat după proclamarea Independenței Ucrainei la 24 august 1991, scoțându-se la iveală tot felul de controverse și acuzații, legate de diverse evenimente din istoria lor de atâtea secole, peste un mileniu, în această parte a Europei.

Conflictul și înfruntările se desfășoară nu doar armat, pe fronturi, cu lupte efective, dar și în plan mediatic. Ucraina și cu aliații ei din NATO și alte state susțin punctele de vedere ale statului agresat, Ucraina, de către Federația Rusă, care declară că ea doar realizează o „operațiune specială”.

Disputele pornesc de la începuturile comune ale celor două popoare, de la primul lor stat comun, numit Rusia Kieveană. Pentru a înțelege prezentul, trebuie să coborâm pe firul istoriei. Și deoarece fiecare își susține, firește, propriile opinii, adevăruri, mi-am propus să le adun, câte s-au putut, în aceste pagini, oferindu-le cititorilor, ca să le cunoască și analizeze spre a încerca să-și facă propriile opinii asupra a ceea

ce se întâmplă atât de aproape de noi, de frontiera noastră cu vecina Ucraina, unde viețuiesc și se află în tranșee și etnici români, plus că și România este în Alianța politico-militară care susține ferm Ucraina.

Pentru a înțelege ce s-a întâmplat în acei „ani tulburi”, cum i-au numit unii cercetători, ca să putem înțelege mai bine vremurile de atunci și controversele din prezent, ale celor de la Kiev și Moscova, am urmărit fapte scrise de contemporanii din urmă cu secole, găsite pe internet, enciclopedii și istorii recente.

Și pentru că am reamintit de istorii recente, în 2018 s-au împlinit 1030 de ani de la acel eveniment istoric al Creștinării, când la Kiev au avut loc ceremoniile de îmbrățișare a Noii Credințe de către conducerea primului stat al slavilor estici, care au stat la afirmarea celor trei popoare: rușii, ucrainenii și bielorușii.

Să ne reamintim și cum a fost marcată acea sărbătoare a Mileniului, în 1988.

Noi, românii, eram la apogeul acelei „Epoci de Aur” a lui Ceaușescu, cu toate lipsurile și opresiunile, dar începuse la Răsărit acea nouă politică adusă de noul Secretar General al Partidului Comunist din URSS – Mihail Gorbaciov. La noi, în România, bisericile rămăseseră deschise, dar membrii de partid se fereau să fie văzuți la slujbe religioase, deși Ceaușescu și suita sa vizitau mănăstiri ca „monumente istorice și de arhitectură”.

A fost o reală surpriză, șoc, când la un miez de noapte, câteva minute, au apărut secvențe de la o ce-

remonie religioasă de la una din bisericile din Kremlin, în prezența lui Gorbaciov, de Paștele Ortodoxiei.

Peste doar alte trei decenii au avut loc alte ceremonii religioase, dar și luări de poziție politice privind Noua Aniversare.

Am reținut și redau fragmente dintr-un articol semnat de jurnalistul Dan Alexa, corespondent la „Radio Europa Liberă Moldova” din 9 iulie 2018, cu titlul „Din nou despre de ce nu sunt ucrainenii un fel de ruși”.

„Anul acesta se împlinesc 1030 de ani de la creștinarea Rusiei Kievene de către cneazul zis Vladimir cel Mare, ba chiar Sfântul Vladimir, cel care în urmă cu peste un mileniu, în anul 988, a întemeiat regatul slav creștin, precursor al Rusiei și al Ucrainei. Tot el a unit Kievul cu Novgorodul. Or, Rusia aceea se numea Kieveană într-o rațiune precisă: capitala era la Kiev, în Ucraina de azi.

Întreg acest complex de simboluri nu are nimic inocent în atitudinea actuală a lui Putin și a majorității rușilor vizavi de Crimeea, de Ucraina și de Kiev. Pe omul care le-a dat rușilor creștinismul îl cheamă Vladimir... ca pe Putin, și e revendicat azi și de ruși și ucraineni.

„Kievul, a spus Vladimir Putin în discursul său din Crimeea din 2014, e Mama Rusiei, iar Crimeea”, a mai zis el „este pentru Rusia precum Muntele Templului pentru Ierusalim”. Dar și Poroșenko ține un discurs similar, subliniind că Sfântul Vladimir, sau Vladimir cel Mare, e fondatorul statului rus ucrainean.

În toată această atmosferă religioasă, Putin stimulează un cult și o adorație în jurul propriei sale persoane și tot de aceea și păstrează el mumia lui Lenin în Mausoleul din Piața Roșie. Tensiunile în jurul recuperării Sfântului Vladimir se înscriu într-o largă și permanentă sacralizare a lui Putin însuși, dar nu fac decât să-i îndepărteze și mai mult pe ucrainenii de ruși.

Peisajul religios ucrainean e de altfel mult mai complex decât cel din Moldova (sau cel din Macedonia), unde există o Biserică ortodoxă ce ține de Moscova și una locală, autocefală. În Ucraina, pe lângă puternicul catolicism, în biserica greco-catolică, există nu două, ci trei Biserici ortodoxe: Biserica Ortodoxă Ucraineană a Patriarhiei Moscovei (BOUPM), Biserica Ortodoxă Ucraineană a Patriarhiei Kievului (BOU-PK) și Biserica Ortodoxă Ucraineană Autocefală (BOUA) - din diasporă.

Cea a Patriarhiei de la Kiev a fost creată abia acum 25 de ani, imediat după independență, și este condusă din 1995 de patriarhul Filaret. Aceștia sunt considerați schismatici, folosesc doar ucraineana la slujbă și se consideră urmașii mitropolitului Petru Moghilă sau Movilă, cărturarul moldovean, a cărui familie a dat o serie de domnitori în Moldova și Valahia.

Sigur, Rusia țaristă numea Ucraina Rusia Mică, după cum partea care azi e aproximativ Bielorusia era numită Rusia Albă, în vreme ce Rusia Moscovită se considera Rusia Mare.

Cele trei limbi însă, rusa, ucraineana și bielorusa,

sunt la fel de diferite pe cât sunt spaniola, portugheza și catalana, ieșite dintr-un trunchi comun, dar care au luat căi diferite. Apoi, limba nici nu ar fi așa de importantă, dacă ne gândim că sârbii, croații și bosniacii (precum și muntenegrenii) sunt la rândul lor slavi cu toții, ba chiar vorbesc aceeași limbă, dar asta nu i-a împiedicat să se măcelărească cu frenezie. În realitate, raportul între ruși și ucrainenii este istoric inversat pentru că, într-adevăr, cultura kieveană stă la baza culturii și civilizației rusești.

Cel mai bine a rezumat-o unul din părinții doctrinei „euroasiatice”, adoptată actualmente de Kremlin: prințul exilat și mare lingvist Nicolai Trubetzkoy. Acesta scria către celălalt mare lingvist exilat, Roman Jakobson: „Literatura rusă de după Petru cel Mare este de fapt o continuare a literaturii occidentalizate a Kievului, iar nu o continuare a literaturii veliko-ruse moscovite”.

Același fenomen poate fi remarcat și în istoria picturii, a muzicii, a arhitecturii religioase și, în sfârșit, în istoria ritualului religios. În realitate, putem vorbi de o „ucrainizare” a întregii culturi spirituale a Rusiei Mari Moscovite la cumpăna veacurilor XVII-XVIII. Cultura rusă pe care ucrainenii „autentici” o prezintă drept străină și impusă cu forța este în realitate ucraineană la originile sale”.

Raportul istoric este așadar inversat, însă rămâne acest fapt incontestabil și anume, chiar dacă, cum spune Trubetzkoy, putem vorbi de o „ucrainizare” a întregii culturi spirituale a Rusiei Mari Moscovite, cele două popoare vorbesc azi limbi diferite și revendica-

rea Ucrainei sau a unei părți din ea echivalează cu o ipotetică tentativă absurdă a Spaniei de a revendica Portugalia. Sau, pentru a aminti un exemplu și mai nefast, pentru că Germania a tot vrut să ia înapoi Alsacia de la Franța, s-a ajuns la două războaie mondiale”.

Ce aş mai putea adăuga la cele scrise de Dan Alexa în 2018, că în 2022 s-a început un război între cele două state vecine, început pe 26 februarie 2022 și nu se știe când i se va pune capăt și în ce condiții?

**Problemele originii și afirmării slavilor
răsăriteni
în istoria antică și medievală**

Ca și în cadrul altor etnii, popoare, civilizații, cu cât ne adâncim în cercetarea arheologică și istorică, mărturiile sunt mai puține și neclare. Dar fiecare reprezentant al urmașilor, mai aproape de zilele noastre, a căutat să compenseze lipsa mărturiilor materiale și ale celor scrise prin diverse teorii, mai ales când au apărut formațiuni prestatale, politico-militare, care vor juca roluri importante în istoria Continentului nostru.

Au apărut acele mituri, conexiuni, mărturii indirecte în scrieri antice și medievale, fructificate, sporite și incluse în istorii în slujba unor conducători de state, până la dinastii, regate, imperii, cu armate, biserici, asociații științifice, culturale, comerciale. Să ne amintim de mitologia egiptenilor, mesopotamienilor, grecilor și romanilor, ale chinezilor sau amerindienilor.

În această evoluție s-au încadrat și slavii, numiți de est, înaintașii actualelor popoare, state-națiuni: Rusia, Ucraina, Bielorusia.

Pentru a înțelege mai bine ce s-a întâmplat cu peste un mileniu în urmă în actualul teritoriu al slavilor de est, am considerat că este util să facem referiri și la cadrul geografic al întinderilor dintre cele două Mări, Baltică și Neagră, unde se găsesc cele trei state menționate, cu particularitățile lor, pe care, poate, nu le cunoaștem în detaliu, dar care au influențat evoluțiile de-a lungul timpurilor.

În enciclopedia „Statelor lumii” din 2008, am găsit următoarea caracterizare: „În general, întreaga țară este un întins șes, cu max. 2.061 m altitudine, în vârful Goverla din Carpații Păduroși. Principalele unități de relief sunt: Câmpia Nistrului (în nord) cu altitudini sub 200 m, Podișul Podoliei (la vest) – 471 m, care se prezintă ca un platou, Colinele Donețului, „Creag” – bogat în metale și minerale, cu max. 365 m, Carpații Păduroși (în vest), Munții Crimeei în sudul peninsulei cu același nume (cu altitudine maximă de 1.545 m).

Aceste date succinte le-am completat cu altele, mai consistente, din Enciclopedia Britanică, dar și propriile observații din călătoriile efectuate prin Ucraina de azi, din Vest (Lviv) spre Sud, Crimeea, Mariupol-Azov și Nord, până la Cernigov. Am completat informațiile cu cele din Enciclopedia Britanică, despre „Solurile Ucrainei”, unde de la nord-vest la sud-est, ele pot fi împărțite în trei: de nisip (stepe) sau podzoliante, o

centură centrală extrem de fertilă din cernoziomuri și o alta, de „castani și soluri salinizate”.

Cernoziomurile din centrul Ucrainei sunt printre cele mai fertile din lume și ocupă circa două treimi din suprafața țării. Ele pot fi împărțite în trei grupuri largi: în nord, cele zise adânci, cu o grosime de circa 1,5 metri, bogate în humus, apoi o zonă de prerie sau cernoziomuri obișnuite, la fel de bogate în humus, dar groase de doar 1 metru și centura cea mai sudică, mai subțire și cu mai puțin humus. Acest fapt explică situația actuală în plin conflict militar și criza exporturilor ucrainene de cereale, în special grâu și porumb, unde vecina-agresoare, Rusia, este tot unul din principalii exportatori.

Și alte fapte legate de relief: țărmul ucrainean la Marea Neagră este foarte jos și nisipos, cu porturi rare, puțin adânci, estuare, cum este cazul râurilor Nistru la vărsarea în Mare, unde în liman adânc de peste 20 km, se găsește portul vechi Bilhorod Dnistrovsk (Cetatea Albă) aflat pe un deal calcaros, la fel și Odesa, mai larg, extins cu diguri tot pe o structură de calcare, la circa 50 km în amonte de vărsarea în Marea Neagră a Bugului se află portul Mikolayv (Nicolaev - varianta rusă), a Niprului, la Oceakov și numai în Crimeea, Sevastopolul este singurul port cu adâncime mare pentru accesul submarinelor și vaselor mari de luptă, datorită unui afluent scurt care se varsă în golf, de aceea, Moscova l-a închiriat după 1991 și în 2014 l-a ocupat împreună cu întreaga Peninsulă.

De asemenea, principalele râuri ale actualei zone a

„statelor slavilor de est”, adică Ucraina, Rusia și Belarusia, pornesc în numitul Podiș Valdai, din actuala Belarusia. Din acel platou de până la 346 metri, izvorăsc mai multe râuri care au marcat acel drum medieval „de la varegi la greci” de legătură între Nord, Marea Baltică și Sud, mările Neagră și Caspică. Este vorba în nord, râurile Dvina de Vest și Sud, apoi Nemen și Nerva, iar spre sud, marile fluvii: Nipru, Don și Volga.

Râurile care se îndreaptă spre Baltica, acum au între ele canale de legătură, dar sunt în general înghețate din decembrie până la finele lui martie, după care au circa două luni, vara, debit maxim. Mai bogate sunt cele care pornesc spre Sud. În urmă cu un mileniu s-au făcut legături între cele din Nord și Sud de către acei corăbieri cu bărci ușoare, cu vâsle ale acelor nordici cunoscuți în izvoarele * timpurilor de demult”, ca vikingi sau varegi, care sunt considerați, cu diverse contestații, că stau la baza popoarelor est slave de azi, în primul rând la primul stat – Rusia Kieveană.

Să ne amintim, generațiile mai vechi, de acea pictură clasică realistă rusă, de tablourile marelui pictor Repin, cu una din lucrările sale care ni-i înfățișează pe acei oameni numiți edecari, care trăgeau peste umerii lor încovoiați de efort, acele odgoane, funii groase cu care trăgeau acele corăbii din lemn peste „praguri, peste uscat, pe jgheaburi din scânduri unse cu seu, grăsime, transportând astfel mărfuri între mările amintite, de la Nord la Sud și invers, între izvoarele lor din acel podiș Valdai, dar și rupturi ale câmpiei, la praguri. Era o tehnică obișnuită, de unde și numele

cetății de pe Vistula, adică Praga de azi (de la prag) sau Zaporodjie pe Nipru (dincolo de praguri, unde își avea sediul = sicea cazacilor zaporojeni. (În august 2018,ajungând acolo, am asistat la un spectacol de călărie și lupte ale „cazacilor” pentru un mare grup de turiști din SUA veniți în vizită).

Problemele contribuției scandinave la formarea poporului Rușilor și creștinarea lor

Slavii de sud, adică cei numiți azi bieloruși, ucraineni și ruși, au fost și rămân vecini la nord cu popoarele de la Marea Baltică și peninsula Scandinavia. Acolo este un climat mai dur și resurse de viață mai reduse. Ca urmare, orice spor al populației creează un dezechilibru și necesitatea unei migrații spre sud, teritorii cu resurse, în special alimentare.

Ca urmare, acele populații nordice, numite vikingi, varegi, normanzi, ș.a., au plecat cu corăbiile, bărcile lor suple și rapide în teritoriile slavilor, deschizând și acel „drum de la varegi la greci”.

În scrierile timpului din jurul anului 900 apar notații despre războinicii negustori scandinavi, numiți Rus, care ajung, coborând pe râurile amintite până în ca-

pităla arabilor musulmani de la Bagdad. Numele arab Rus și cel latin Rhos sunt similare cu cel menționat în izvoarele bizantine, Rhos, fiind derivate probabil din cea slavonă – Ruși. Foarte interesantă este informația din cronica scrisă în jurul anului 1113 la Kiev, numită „Povestea vremurilor trecute”, în care se amintește de războinicul Kurik ,care a fondat cetatea Novgorod în mijlocul neamurilor locale slave, iar succesorul său, în anul 882, Oleg (Helgi), cucerește în Sud, pe Nipru, Kievul și o altă ceată sub comanda lui Askold și Dir (Dyri), punând bazele Rusiei Kievene și, astfel, a primei dinastii din istoria Rusiei, cea a Ruricilor, care a durat până în 1613, când a fost înlocuită de cea a Romanovilor.

Să mai amintesc și de slavonul Rusi, finlandezul Routsii, estonianul Roatsii, termeni cu care popoarele finice îi desemnează și astăzi, iar zona Upsallå, în estul Suediei, s-a numit și Rosland – ținutul vâslaşilor, detalii preluate din revista „Historia”, articolul „Epoca vikingilor”, semnat de Liviu Iancu.

Principala sursă scrisă pentru începuturile primului stat al slavilor din Est, așa cum mai aflăm și din manualele noastre, este „Cronica vremurilor trecute”, în limba slavă veche, care cuprinde perioada de la 850 până la anul 1110, scrisă prin anul 1113 la Kiev. Acea compilație originală, a fost considerată multă vreme ca opera călugărului Nestor (zis și Cronicarul sau Hagiograful , care a trăit între 1056 – 1114 și este îngropat în criptele mănăstirii Lavra Pecearska din Kiev). Lucrarea originală nu s-a păstrat, sursele compilate

fiind cronici slavone mai vechi, acum pierdute, adică anale bizantine (ale lui Ioannes Malalas și Ghiorghios Amartolus), legende locale și povestiri ale vikingilor, texte religioase grecești, tratate dintre Rusia Kieveană și Imperiul Bizantin și mărturii ale unor comandanți militari, precum Ian Vișatici. Acel Nestor a lucrat la curtea lui Sviatopolk al II-lea și se pare că era de acord cu orientarea proscandinavă a lui Nestor.

Prima parte a cronicii abundă în legende, cum ar fi cea a sosirii celor trei frați varegi, fondatori ai Kievului, asasinarea liderilor Askold și Dir, moartea lui Oleg = 882-912, care ar fi mutat capitala sa de la Novgorod la Kiev. Ar fi pus bazele statului Kievean pe la anul 880, iar în următorii 35 de ani, Oleg și războinicii săi au subjugat diverse triburi slave și finice. Tot el, în 907 a condus un atac contra capitalei Bizanțului, iar peste patru ani, în 911, a semnat un tratat comercial cu ei pe picior de egalitate.

Tot acolo găsim și detalii despre răzbunarea soției lui Igor I (urmaș la tron al lui Oleg, între 912-945, fiul lui Ruric, primul conducător legendar al Rusiei Kievene, tatăl lui Stanislav I al Kievului (945-972) și soțul Olgăi, cea răzbuțată pe tribul drevedenilor = trib slav care ocupa teritoriul spre vest, în păduri (drevo=lemn), care plăteau tribut cnezilor de la Kiev, dar ei au refuzat să o facă sub Igor și dravidenii l-au ucis în 945. Ca urmare, Olga i-a ucis pe ambasadorii trimiși de dravideni, cât și pe nobili, distrugându-le din temelii propria capitală și alte așezări, iar pământurile lor au devenit ale Kievului.

Tot călugărul Nestor (1056 – 1114) a relatat despre misiunea fraților Chiril și Metodie în Moravia Mare și implicit urmările la slavii de Est. A mai descris metodele prin care Vladimir cel Mare a impus creștinismul și a înlăturat venerarea vechilor zei ai slavilor.

A doua ediție a Cronicii lui Nestor a fost completată în 1116 de egumenul Silvestru, care s-a semnat la sfârșitul manuscrisului, având în vedere că atunci era cneaz Vladimir Monomahul (1113 – 1125). Această versiune este păstrată în Letopisețul Laurențian, călugăr la Novgorod, pentru cneazul Dimitrie Constantinovici în 1377, relatând cu câteva sincope, istoria Kievului până la 1305. Manuscrisul a fost găsit și achiziționat în 1792 de contele Musin-Pușkin și oferit Bibliotecii Naționale a Rusiei din Sankt Petersburg.

A treia ediție, numită „Letopisețul Ipatiev”, a fost scrisă în aceeași perioadă, dar se axează pe moștenirea cnezilor din Galiția, fiind găsit de istoricul rus Nikolai Karamizin (1766-1826), autor al unei Istorii a statului rus în 12 volume.

Am mai găsit pe Wikipedia și aprecierea că „Cronica vremurilor trecute” este unicul document care prezintă istoria timpurie a slavilor de răsărit. S-a mai găsit și „Letopisețul Novgorodului”, care a verificat și adus unele corecții. Tot la Nestor se menționează și prezența românilor în Transilvania și Panonia în momentul năvălirii maghiarilor.

Din aceeași sursă am aflat că acei nordici, varegi sau ruși, au atacat, chiar cu 200 corăbii, Bizanțul,

Constantinopolul, cei din Kiev între 907 și 941, când s-au încheiat tratate care stabileau termenii în care Rhoși puteau face negoț și se puteau înrola în armata bizantină (în special cu împăratul Constantin Parfirogenetul, în jurul anului 950).

În același text, cel mai vechi, despre începuturile organizării statale ale rușilor, adică acea „Cronică a vremurilor trecute”, în 895, „varegii de peste mare primeau tribut de la ciudi, slavi, meriai, vescani, krivici” iar la anul 6370 (862) i-au învins pe varegi dincolo de mare, au refuzat să le mai plătească tribut și au hotărât să se autoguverneze. Dar legea nu mai exista pentru ei și triburile se ridicau unul împotriva celuilalt. Au apărut neînțelegeri între ei și au început să se războiască. Ei și-au spus: hai să căutăm un prinț care să poată să ne conducă și să ne judece conform obiceiurilor noastre. De aceea ei au mers peste mări până la varegi, la ruși. Acei varegi se numeau ruși, așa cum alții se numeau suedezi, alții, normanzi și anglii, iar alții, goți... Ciuidii, slavii, krivicii și veșianii le-au spus rușilor: țara noastră este vastă și bogată, dar nu este ordine în ea. Vino și domnește ca prinț, condu-ne! Trei frați cu rudele lor s-au oferit voluntari. Ei au luat cu ei toți rușii și au venit.”

Am mai reținut din același articol de pe Wikipedia, despre „Rusia Kieveană”, că acei varegi s-au așezat la început în zona Staraia Ladoga, apoi spre Sud, la Novgorod, ca să ajungă la Kiev, punând capăt dominației khazare asupra orașului care le plătea tribut.

Khazarii au fost atunci un popor turcic seminomad din Asia Centrală, care pe la 670 s-a convertit la religia